

Konkurencijos tarybos galimybės individualizuoti baudas už Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio pažeidimą

Henrikas Stelmokaitis

<https://orcid.org/0009-0001-2230-8159>
Vilniaus universiteto Teisės fakulteto magistras
Londono karališkojo koledžo magistrantas
Gynėjų g. 4, LT-01109 Vilnius, Lietuva
Tel.: (+370 6) 641 62235
El. paštas: henrikas.stelmokaitis@motieka.com

Ability of the Competition Council to Individualize the Fines for Infringement of Article 5 of the Law on Competition

Henrikas Stelmokaitis

(Vilnius University (Lithuania))

Summary. In 2023, the Description of the Procedure for Setting the Amount of Fines for Infringements of the Law on Competition of the Republic of Lithuania was amended, but the system for setting the amount of the fine remained substantially unchanged. The author seeks to clarify, on the basis of an analysis of case law and arithmetic calculations, whether the Competition Council is able to properly differentiate fines, or whether the existing arithmetic model for calculating the fine excessively restricts the possibilities of differentiation.

Neither the Law on Competition nor the Description of the procedure for determining the amount of fines imposed for infringements of the Law on Competition of the Republic of Lithuania contains a clear and consistent methodology for the calculation of fines. The Competition Council's resolutions outline the calculation of fines throughout their texts but do not clearly specify the exact mathematical sequence used for determining these fines. Moreover, the Competition Council has a very wide discretion in calculating the basic amount of the fine and does not always avoid logical errors and contradictions. For example, the „previous business year“ often refers to years or even decades prior to the allegedly illegal conduct. The final amount of the fine, even if the gross revenue of the company at the time of the infringement is known, does not guarantee that one could be sure of the maximum amount of the fine, let alone the exact fine for a possible infringement.

The analysis of the case law and examples of arithmetic calculations show that when the Competition Council calculates the basic amount of the fine and subsequently applies the coefficients that are mandatory for the calculation of the fine, except for certain extremely rare situations, which are not related to the infringement but rather to the entity's choice of differentiation of the portfolio of business activities, the fine to be calculated in accordance with the Description will be the same as the maximum amount provided by the Act.

Taking into account the current coefficients in the Description and the arithmetical sequence of steps, it is clear that in the case of agreements between competitors, the fine will most often reach the maximum amount, i.e. above the threshold of 10% of the gross revenue. Accordingly, the Description should be considered contrary to the higher-ranking act, namely Article 36 of the Law on Competition, which mandates the differentiation of fines.

Keywords: competition law, cartel, fine, fine calculation, fine differentiation.

Received: 01/08/2023. **Accepted:** 29/04/2024

Copyright © 2024 Henrikas Stelmokaitis. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Konkurencijos tarybos galimybės individualizuoti baudas už Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio pažeidimą

Henrikas Stelmokaitis

(Vilniaus universitetas (Lietuva))

Santrauka. 2023 metais pakeistas Baudų, skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos aprašas, tačiau baudos dydžio nustatymo sistema liko iš esmės nepakitusi. Autorius siekia išsiaiškinti, remdamasis teismų praktikos analize ir grįsdamas aritmetiniais skaičiavimais, ar Konkurencijos taryba gali tinkamai diferencijuoti baudas, ar esamas baudos apskaičiavimo aritmetinis modelis pernelyg apriboja jos diferencijavimo galimybes.

Nei Konkurencijos įstatyme, nei Baudų, skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos apraše nėra pateikta aiški ir nuosekli baudų apskaičiavimo metodika. Konkurencijos tarybos nutarimuose baudų apskaičiavimas taip pat yra išdėstytas per visą nutarimų tekstą, vengiant pateikti aiškia matematine seka, kaip baudos apskaičiuojamos. Be to, Konkurencijos taryba turi itin plačią diskreciją apskaičiuoti bazinį baudos dydį ir ne visada išvengia logikos klaidų, būna prieštaringa. Pavyzdžiui, „praėję ūkiniai metai“ dažnai būna nutolę nuo neva neteisėtų veiksmų ne vienerius metus, o kartais ir dešimtmetį. Galutinis baudos dydis, netgi žinant įmonės bendrąsias pajamas pažeidimo padarymo metu, negarantuoja, kad bus žinomas konkretus maksimalus ar juo labiau tikslus baudos už galimą pažeidimą dydis.

Teismų praktikos analizė ir aritmetinių skaičiavimų pavyzdžiai atskleidžia, kad Konkurencijos tarybai apskaičiuojant bazinį baudos dydį ir vėliau taikant baudai apskaičiuoti privalomus koeficientus, išskyrus tam tikras itin retas situacijas, kurios susijusios ne su pažeidimu, o ūkio subjekto pasirinkimu dėl verslo portfelio diferencijavimo, pagal Aprašą apskaičiuojama bauda bus lygi maksimaliai įstatyme numatytajai.

Atsižvelgiant į dabartinius Aprašo koeficientus ir aritmetinių veiksmų atlikimo seką, matyti, kad konkurentų draudžiamų susitarimų atveju bauda dažniausiai sieks maksimalią baudos sumą – t. y. viršys 10 proc. bendrųjų pajamų. Atitinkamai Aprašas turėtų būti laikomas prieštaraujantiu aukštesnės galios aktui – Konkurencijos įstatymo 36 straipsniui, įtvirtinančiam baudos diferencijavimą.

Pagrindiniai žodžiai: konkurencijos teisė, kartelis, bauda, baudos apskaičiavimas, baudos diferencijavimas.

Įvadas

Teismų praktikoje įtvirtinta, kad „baudų [už konkurencijos teisės pažeidimus] dydis įstatymų leidėjo yra susietas su objektyviomis ekonominėmis ir finansinėmis aplinkybėmis bei veiksniais, todėl pati baudos dydžio nustatymo sistema (mechanizmas) sudaro sąlygas tinkamai individualizuoti baudos dydį, atsižvelgiant į konkretaus asmens finansinę padėtį bei jo galimybes sumokėti skiriamą baudą“¹. Šiuo straipsniu šis teiginys, baudos dydžio nustatymo sistemos dalyje, yra paneigiamas remiantis teismų praktikos analize ir aritmetinių skaičiavimų pavyzdžiais. Straipsnio objektas – Konkurencijos tarybos skiriamų baudų apskaičiavimo tvarka. Tyrimo tikslas – nustatyti, ar Konkurencijos tarybai skiriamų baudų apskaičiavimo klausimu nesuteikta pernelyg plati ar siaura diskrecija, atsižvelgiant į įstatyme įtvirtintus skiriamos baudos dydžio diferencijavimo reikalavimus. Sprendžiami uždaviniai: 1) pateikti aiškų aritmetinį baudos už konkurencijos teisės pažeidimus apskaičiavimo sistemos modelį; 2) kritiškai įvertinti esamą teismų praktiką ir teisinę nuostatą, susijusią su baudų apskaičiavimu; 3) aritmetinių skaičiavimų pagrindu patikrinti, ar baudos dydžio nustatymo sistema leidžia tinkamai diferencijuoti skiriamas baudas. Tyrimo atlikimo metodai yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Baudų, skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – „Aprašas“) ir teismų praktikos, vertinančios bei taikančios Aprašą ir Konkurencijos įstatymą, analizė, aritmetinių skaičiavimų atlikimas.

¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1102-822/2015.

Baudų už Konkurencijos įstatymo pažeidimus, be kita ko, draudžiamus susitarimus, skyrimo procesas yra formalizuotas tiek Konkurencijos įstatyme, tiek ir Apraše. Konkurencijos įstatyme nustatyta: „Už draudžiamus susitarimus ... ūkio subjektams skiriama pinigine bausme iki 10 procentų bendrųjų metinių pasaulinių pajamų praėjusiais ūkiniais metais. Bendrosios pasaulinės pajamos – visos ūkio subjekto gautos pajamos visose pasaulio valstybėse.“ 2023 m. redakcijos Apraše išdėstyta detali Konkurencijos įstatymo 36 straipsnyje nurodytos baudos apskaičiavimo tvarka, tačiau norint tinkamai ją pritaikyti tenka gilintis į teismų praktiką.

Naujos redakcijos aprašas ir mažas šios temos ištirtumas pagrindžia tiek darbo naujumą, tiek originalumą. Vienintelis Konkurencijos tarybos baudų tyrimas, kuris žinomas autoriui, pateiktas buvusio Konkurencijos tarybos darbuotojo Šarūno Pajarsko išleistoje prieš dešimtmetį metodinėje priemonėje (Pajarskas, 2014).

Už draudžiamus susitarimus ūkio subjektams skiriama pinigine bausme, kuri Konkurencijos įstatymo ir Aprašo nustatyta tvarka diferencijuojama atsižvelgiant į pažeidimo pavojingumą, pažeidimo trukmę, ūkio subjekto atsakomybę lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes, kiekvieno ūkio subjekto įtaką pažeidimui padaryti, kai pažeidimą padaro keli ūkio subjektai, ūkio subjekto prekių, tiesiogiai ir netiesiogiai susijusių su pažeidimu, pardavimo vertę (Konkurencijos įstatymo 37 str. 1 d.), ir negali viršyti 10 procentų bendrųjų metinių pasaulinių pajamų praėjusiais ūkiniais metais (Konkurencijos įstatymo 36 str. 1 d.). Skaičiavimo metodologija yra sudėtinga, ir tikėtina, kad įmanoma rasti pavyzdžių, kaip skaičiavimai yra atliekami. Tačiau nepaisant to, kad a) Teisingumo Teismo jurisprudencijoje ne kartą išaiškinta, kad apie motyvus suinteresuotajam asmeniui iš principo turi būti pranešta kartu su jo nenaudai priimtu sprendimu ir b) motyvavimo nebuvimo negali ištaisyti tai, kad suinteresuotasis asmuo sprendimo motyvus sužino vykstant procesui Sąjungos teismuose², Konkurencijos tarybos nutarimuose *aiškių* pavyzdžių nėra pateikta. Kaip ir kokiais skaičiais remiantis apskaičiuota bausmė, tenka spėlioti ir ieškoti per visą nutarimą ir bylos medžiagą. Tenka ieškoti, kaip ir ką Konkurencijos taryba sudėjo, atėmė, daugino, kokiais konkrečiai skaičiais rėmėsi. Nepalyginti su Bendrojo Teismo pateikiamu skaičiavimo pavyzdžiu³:

„Galutinė baudos suma, skirta Campine, apskaičiuojama taip: pirmiausia, bazinis dydis nustatomas pritaikant, atsižvelgiant į sunkumą, 15 proc. Campine pardavimams – taip gaunama 1 946 981 EUR, ir šiai sumai taikant, atsižvelgiant į pažeidimo trukmę, daugiklį 1.17 – taip gaunama 2 277 968 EUR, prie ko papildomai turi būti pridėta 1 946 981 EUR, pasiekiant 4 224 949 EUR. 8 procentai šios sumos (337 996 EUR) atimami, atsižvelgiant į lengvinančias aplinkybes – taip gaunama 3 886 953 EUR. Galiausiai, šis dydis didinamas 10 proc. gairių 37 p. pagrindu (388 695 EUR) – taip gaunama galutinė baudos suma – 4 275 648 EUR.“ (mūsų vertimas).

Konkurencijos tarybos nutarimuose baudos apskaičiavimas išdėstomas per kelis skirsnius, tam tikrus dydžius referuojant keliasdešimt puslapių atgal, arba apskritai jų nenurodant nutarime. Tai yra pirmasis baudos apskaičiavimo sudėtingumas. Maža to, Apraše tiesiog nėra pateikta konkrečios formulės, kaip turi būti atliekami skaičiavimai, todėl ją turime išsivesti patys.

Vis dėlto, pridėję valingas pastangas, galime reziumuoti, kad Aprašo tekstinė dalis, kuria nustatomas baudos už kartelinių susitarimų dėl kainų nustatymo, rinkos pasidalijimo, gamybos ar pardavimų kiekių ribojimo (Konkurencijos įstatymo 5 straipsnyje nurodyti pažeidimai) apskaičiavimas, gali būti paversta formule: $= (A1 * 0,2 * 1) + (A1 * 0,15)$, jei taikomi minimalūs nurodyti Konkurencijos tarybos diskrecijos

² *Elf Aquitaine prieš Komisiją* [ESTT], Nr. C-521/09 P, [2011-09-29], ECLI:EU:C:2011:620, 149 punktas; *HSBC prieš Komisiją* [ESBT], Nr. T-105/17, [2019-09-24], ECLI:EU:T:2019:675, p. 338–340.

³ *Campine et al. prieš Komisiją* [ESBT] Nr. T-240/17 [2019-11-07], ECLI:EU:T:2019:778, p. 425.

koeficientai (pavojingumas ir atgrasymas) ir $= (A1 * 0,3 * 1) + (A1 * 0,25)$, jei taikomi maksimalūs koeficientai. Vėliau baudos dydis dar turi būti tikslinamas – didinamas arba mažinamas.

Taikant minimalius koeficientus, bauda bus lygi $(A1 * 0,2 * 1) + (A1 * 0,15) = 35$ proc. su pažeidimu susijusių pajamų, maksimalius – $(A1 * 0,3 * 1) + (A1 * 0,25) = 55$ proc.

Išnarpliokime paeiliui kiekvieną iš šios lygties elementų:

- A1 – tiesiogiai ir netiesiogiai su pažeidimu susijusios pardavimo pajamos.
- 0,2 arba 0,3 – baziniam baudos dydžiui naudojama pardavimo vertės dalis, parenkama pagal pažeidimo pavojingumą.
- 0,15 arba 0,25 – minimalus arba maksimalus atgrasymo koeficientas.
- 1 – minimalus galimas laikotarpio koeficientas (1 metai).

Jau yra šių koeficientų parinkimo ir nustatymo praktika, kurią ir apžvelkime.

1. Tiesiogiai ir netiesiogiai su pažeidimu susijusios pardavimo pajamos

Su pažeidimu susijusių pardavimo pajamų nustatymas skirtas baziniam baudos dydžiui – dydis, kuris atspindi pažeidimo ekonominę svarbą ir šios įmonės reikšmę darant šį pažeidimą, apskaičiuoti⁴.

Tinkamam baziniam baudos dydžiui apskaičiuoti būtina, kaip ir visais konkurencijos teisėje klausimais, pradėti nuo rinkos, kurioje analizuojama arba sprendžiama konkurencijos problema, apibrėžimo. Tik apibrėžus rinką galima nustatyti, kokios pajamos bus susijusios su pažeidimu, nes rinkos apibrėžimas yra susijęs su produkto (prekės / paslaugos) prekybos, iš kurios pajamų ir gaunama, nustatymu.

Konkurencijos taryba laikosi pozicijos, kad nėra būtinybės galutinai ir tiksliai apibrėžti rinką konkurentų draudžiamų susitarimu atveju. Ši pozicija grindžiama Teisingumo Teismo išaiškinimu⁵, kad rinkos susiaurinimas gali būti pagrįstas tik surastais ir ūkio subjekto pateiktais įrodymais apie slaptus kartelius, todėl gali permelyg susiaurinti pajamų baudai apskaičiuoti bazę, neįtraukiant į apskaičiavimus realiai kartelio paveiktų pajamų⁶. Atitinkamai bandoma išvengti II tipo klaidų ir siekiama skirti tikrai atgrasančias baudas. Aptarimas, kaip turi būti apibrėžiama rinka, išeina už šio straipsnio apimties ribų, todėl smalsų skaitytoją referuojame į Konkurencijos tarybos nutarimu Nr. 1S-150 (2019) patvirtintus Paaškinimus dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo.

Tarkime, pažeidimo atitinkama rinka yra nustatyta – prekyba visų rūšių obuoliais Lietuvos Respublikoje. Obuolių pardavimas bus tiesiogiai susijęs su pažeidimu. Kas bus netiesiogiai susiję su pažeidimu? Šis klausimas teismų praktikoje nenagrinėtas, o Konkurencijos taryba labiau remiasi kitais kriterijais – „Bazinio baudos dydžio apskaičiavimo tikslais įtraukus tik UAB „S“ pajamas, gautas iš viešųjų pirkimų, nebūtų įvertinta pažeidimo ekonominė svarba ir UAB „S“ reikšmė darant pažeidimą didmeninio maisto produktų pardavimo veikloje.“⁷ Kodėl gi ekonominė svarba bus įvertinta įtraukus papildomas pajamas – nepaašškinta. Todėl atsakymo iš teismų praktikos ar Konkurencijos tarybos nutarimų į klausimą, kas yra netiesiogiai susiję su pažeidimu, kol kas nėra.

Taigi, viena vertus, Konkurencijos taryba laikosi Teisingumo Teismo pateiktų išaiškinimų, kita vertus, susidaro įspūdis, kad Konkurencijos taryba šiuos išaiškinimus iškraipo, juos taikydama nevisiškai.

⁴ *Dole Food et al. prieš Komisiją*, [ESTT], Nr. C-286/13 P, [2015-03-19], ECLI:EU:C:2015:184, p. 148 ir jame nurodyta praktika.

⁵ *European Night Services prieš Komisiją* [ESTT], Nr. T-374/94, [1998-09-15], ECLI:EU:T:1998:198, p. 93–95 ir 103.

⁶ Konkrečiai žr.: *Team Relocations et al. prieš Komisiją* [ESTT], Nr. C-444/11 P, [2013-07-11], ECLI:EU:C:2013:464, 76 ir 88 punktai.

⁷ Konkurencijos tarybos 2021 m. gruodžio 14 d. nutarimas 1S-135 (2021).

Tai, kad nėra praktikos šiuo klausimu, aiškinama bylininkų praktiniais sumetimais. Įvertinę plačią Konkurencijos tarybos diskreciją, bylininkai dažnai renkasi neįršti ekonominius duomenimis (įrodymais) teisinių argumentų, kadangi išlieka didelė tikimybė, kad, investavus į ekonominių duomenų rinkimą ir kvalifikuotą vertinimą, tokie įrodymai nebus įvertinti, nes „nėra būtinybės galutinai ir tiksliai apibrėžti rinką konkurentų draudžiamų susitarimų atveju“. Vis dėlto Teisingumo Teismo yra ne kartą yra išaiškinta, kad ūkio subjektui pateikus vienokius ar kitokius duomenis, įskaitant ir skirtus prezumpcijoms paneigti, Europos Komisija, kaip konkurencijos priežiūrą atliekanti institucija, privalo juos nagrinėti ir dėl jų pasisakyti⁸.

Maža to, kaip bus paaiškinta toliau, dažnai faktas, ar bus netiesiogiai su pažeidimu susijusios pajamos įtrauktos į bazinio baudos dydžio apskaičiavimą, yra matematiškai nereikšmingas, nes tiek su netiesiogiai susijusiomis pajamomis, tiek be jų bus pasiekta maksimali 10 proc. baudos riba.

2. Pavojingumas

Nors pažeidimų pavojingumo vertinimo kriterijų Konkurencijos įstatymo nuostatos nepateikia, tačiau Aprašo 10 punkte įtvirtinta, kad pažeidimo pavojingumas vertinamas atsižvelgiant į visas su konkrečiu pažeidimu susijusias aplinkybes, tokias kaip pažeidimo pobūdis, visų pažeidimo dalyvių bendra rinkos dalis, pažeidimo geografinis plotas, ir kitas aplinkybes. Šių aplinkybių svarba ir jų vertinimo poreikis priklauso nuo kiekvieno konkretaus pažeidimo⁹. Pavyzdžiui, vertikalus draudžiamas susitarimas byloje didelis pavojingumas buvo įvertintas remiantis šiomis aplinkybėmis: net 5,5 metų trunkanti teisinė situacija, kai pinigų tvarkymo paslaugos tiekėjo rinkos dalis sudarė ne mažiau kaip 95 proc. visų pinigų tvarkymo paslaugų rinkoje, o trys didžiausi pinigų tvarkymo paslaugų pirkėjai per nagrinėjamą laikotarpį pirko ne mažiau kaip 85 proc. paslaugų, tad dėl sudarytų pirkimo įsipareigojimų paslaugos teikėjo konkurentai galėjo konkuruoti tik dėl iki 15 proc. pinigų tvarkymo paslaugų rinkos¹⁰. Atkreipsime dėmesį, kad pažeidimo trukmė yra atskiras koeficientas ir nepriklauso nuo Konkurencijos tarybos diskrecijos – didinti baudą du kartus (pagal trukmės ir pavojingumo koeficientus) už tą pačią aplinkybę prieštarautų bazinei teisei logikai. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika šiuo požiūriu yra nevienoda, kadangi kitose bylose teigiama, kad „Konkurencijos taryba negali konstatuoti, jog pažeidimas yra diferencijuotinas kaip pavojingas todėl, kad ilgai truko.“¹¹ Taip pat atkreipiame dėmesį, kad pažeidimas kartais¹² pripažįstamas pavojingu ir taikomas maksimalus 30 proc. pavojingumo koeficientas, nes sudarytas konkurentų draudžiamas susitarimas (pažeidimo pobūdis), nors draudžiamų susitarimų dėl kainų nustatymo, rinkos pasidalijimo, gamybos ar pardavimo kiekių ribojimo koeficiento ribos jau ir taip nustatytos pagal pažeidimo pobūdį – 20–30 proc. (Aprašo 19 p.). Su logika suderinamo paaiškinimo tokiam uroborui LVAT ar Konkurencijos tarybos praktikoje nepateikta. Pažeidimai todėl ir draudžiami, nes jie pavojingi. Nepavojingiems pažeidimams turi būti taikoma *de minimis* doktrina, o ne diferencijuojama bauda.

Apibendrinant reikia pažymėti, kad LVAT siūlo pažeidimo pavojingumą vertinti pagal pažeidimo pobūdį, pažeidimo dalyvių rinkos dalį, pažeidimo geografinį plotą ir kitas aplinkybes. LVAT akcentuoja,

⁸ *GSK prieš Komisiją* [PIT], Nr. T-168/01, [2006-09-27], ECLI:EU:T:2006:265, ypač 233–236, 301–303 p.

⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 13 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-507-552/2018.

¹⁰ Ten pat.

¹¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. vasario 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1697-822/2021.

¹² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-489-822/2019, 2020 m. birželio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-161-552/2020; kt.

kad nė viena iš aplinkybių (pavyzdžiui, sąlygiškai nedidelė pažeidimo paveikta teritorija) nėra esminė nulemianti aplinkybė. Maksimalus pavojingumas nustatomas įvertinus visų aplinkybių svarbą¹³. Praktiškai pavojingumas nustatomas pagal Konkurencijos tarybos vidinį įsitikinimą, nesiejant su jokiais konkrečiais elementais, dažnai naudojant ydingo rato logikos klaidą – uroborą (pažeidimas pavojingas, nes pavojingas).

3. Pažeidimo trukmė

Tikėtinai vienintelis visiškai objektyviai apskaičiuojamas pažeidimo koeficientas yra pažeidimo trukmė. Gali būti ginčų, kada pažeidimas turi būti laikomas nutrauktas, prasidėjęs kumuliatyvaus pažeidimo poveikio požiūriu¹⁴, tačiau daugiausia pažeidimo pradžios ir pabaigos momentai klausimų nekelia.

Atkreipiame dėmesį, kad ankstesnėje redakcijoje minimali pažeidimo trukmė visais atvejais buvo 6 mėnesiai. Todėl nelaimėtų viešųjų pirkimų kartelio atveju Konkurencijos taryba, nors ir skaičiuodavo pažeidimo koeficientą kaip 0,5 (6 mėnesiai), tačiau su pažeidimu susijusias pajamas skaičiuodavo kaip 1/12 metinių pajamų¹⁵. Tai reikšmingai sumažindavo baudą, nors tiesioginių prielaidų tokiam skaičiavimui Apraše, kitaip nei jo 2023 m. redakcijoje, nenumatyta. 2023 m. įsigaliojusi Aprašo redakcija minimalų kartelių laikotarpį numato vienerius metus (Aprašo 19 p.)¹⁶. Kartelės pakėlimas iki metų galimai susijęs su tuo, kad kartelių gyvavimo vidurkis yra 7,5–8,61 metų (Pekarskienė, Brunckienė, 2015).

4. Lengvinančios aplinkybės

Po pažeidimo trukmės nustatymo ir pritaikymo baigiasi pagrindinis bazinio baudos dydžio apskaičiavimo etapas, tačiau dar neprasideda atgrasymo dydžio apskaičiavimas. Tarp šių dviejų etapų pagal Aprašo 4 punktą yra tikslinamas – didinamas arba mažinamas – bazinis baudos dydis.

Šiame straipsnyje neaprašoma sunkinančių aplinkybių ir atitinkamai bazinio baudos dydžio didinimas, išimtinai atsižvelgiant į pasiektas išvadas, kad dažniau bus pasiekti maksimalūs įmanomi baudos dydžiai. Diskusija, ar Konkurencijos taryba pagrįstai tam tikrais atvejais didina bazinį baudos dydį, taip pat išeina už šio straipsnio ribų.

Atsižvelgiant į straipsnio apimtį dėl bazinio baudos dydžio mažinimo pasisakoma glaustai: Konkurencijos tarybos diskrecija yra plati, sumažinimo koeficientai yra nenuspėjami ir Konkurencijos taryba vadovaujasi savo vidiniu įsitikinimu bei ankstesne administracine praktika. Tam, kad pademonstruotume diskrecijos dydį, pasitelkime du pavyzdžius.

Forum Cinemas III byloje¹⁷ paskirtos baudos dydis sumažintas „Atsižvelgiant į tai, kad dėl įvestų [COVID-19] veiklos ribojimų kino sektoriuje veikiantys ūkio subjektai susiduria ar gali susidurti su reikšmingais finansiniais sunkumais, vadovaudamasi teisingumo ir proporcingumo principais, Konkurencijos taryba daro išvadą, kad yra pagrindas sumažinti šiems ūkio subjektams skirtinos baudos dydį [80 proc.]“.

¹³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-489-822/2019.

¹⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugsėjo 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-3075-822/2017.

¹⁵ Žr., pvz.: Konkurencijos tarybos 2019 m. liepos 18 d. nutarimas 1S-93 (2019).

¹⁶ Palyginti, baudų viešojo administravimo subjektams apskaičiavimo atveju taisyklė „Trumpesnis už 6 mėnesius laikotarpis laikomas puse metų, o ilgesnis už 6 mėnesius, bet trumpesnis už metus laikotarpis laikomas metais“ liko.

¹⁷ Konkurencijos tarybos 2020 m. lapkričio 24 d. nutarimas Nr. 1S-124 (2020).

Nekilnojamojo turto agentūrų byloje¹⁸ baudos dydis sumažintas atsižvelgiant į tai, kad asociacija kreipėsi konsultacijos į Konkurencijos tarybą ir tokio prašymo turinys atkreipė Konkurencijos tarybos dėmesį į tariamą draudžiamą susitarimą. Konkurencijos taryba kvalifikavo tokią aplinkybę kaip „pagalbą Konkurencijos tarybai tyrimo metu“¹⁹ ir pritaikė 5 proc. baudos sumažinimą, nors jokio pradėto tyrimo dar nebuvo.

Kodėl Konkurencijos taryba pasirinko 80 proc. ir 5 proc. dydžius atitinkamuose nutarimuose, nepaaiškinta. Taigi ūkio subjektai negali teigti, kad baudos dydžiai yra nuspėjami.

5. Atgrasymas

Atgrasymo koeficiento požiūriu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas dažniausiai pažymi, kad vienas iš baudos už konkurencijos teisės pažeidimus tikslų yra atgrasyti nuo pažeidimo, todėl itin mažos ekonominės sankcijos taikymas ar atleidimas nuo baudos mokėjimo šio tikslo nepasiektų; paskirtos sankcijos turi turėti pakankamą atgrasomąjį poveikį tiek susitarimų dalyviams, tiek ir kitiems verslo subjektams. Remiantis šiuo abstrakčiu paaiškinimu, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas dažniausiai palieka Konkurencijos tarybos diskrecijai parinkti tinkamą atgrasymo koeficientą. Praktikoje aptinkami urobora tipo atgrasymo koeficiento pagrindimai – kai atgrasymo koeficientas, taikomas karteliui, yra nustatomas kaip maksimalus, nes buvo sudarytas kartelis²⁰. Nesitikime, kad artimiausiu laiku atsiras koks nors aiškumas, kokiais objektyviais kriterijais galima remtis sprendžiant dėl to, kaip parinkti konkretų atgrasymo koeficiento dydį 0,15–0,25 proc., kadangi tai lieka „nuomonės“ klausimu:

„Pagal Aprašo 13 punktą, siekiant atgrasyti ūkio subjektus nuo draudžiamų konkurentų susitarimų dėl kainų nustatymo, rinkos pasidalijimo, gamybos ar pardavimų kiekių ribojimo, šių pažeidimų atveju prie apskaičiuoto pagal Aprašo 8–12 punktus bazinio baudos dydžio pridedama suma, lygi nuo 15 iki 25 procentų pagal Aprašo III skyrių nustatytos pardavimų vertės. Atsižvelgdama į pastarojoje nuostatoje numatytas ribas, nagrinėjamu atveju, teisėjų kolegijos **nuomone**, atgrasomajam poveikiui pasiekti taikytinas vidutinis 20 procentų nuo pajamų, susijusių su laivų agentavimu, priedas prie bazinio baudos dydžio“²¹ (paryškinta mūsų).

Atkreipiame dėmesį, kad Aprašo 5 skirsnyje yra nustatyti 4 atvejai, kai bauda atgrasymo tikslais gali būti didinama neribotai (tol, kol atgrasys, Konkurencijos tarybos nuomone) neviršijant 10 proc. Nurodyti tokie keturi atvejai: kai susijusios pajamos yra mažesnės nei 95 proc. visų pajamų, kai dėl konkurenciją ribojančio pažeidimo mažėja pardavimo vertė, o piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi – mažėja pajamos bei kai pažeidimo pelnas viršija apskaičiuotos baudos vertę.

¹⁸ Konkurencijos tarybos 2022 m. gruodžio 27 d. nutarimas Nr. 1S-138 (2022).

¹⁹ Nors tyrimas dar nebuvo pradėtas.

²⁰ Žr., pvz.: „šiuo atveju buvo sudaryti du draudžiami susitarimai, be to, jie buvo tiesiogiai susiję su kainų nustatymu, kas lemia, jog vien šių susitarimų sudarymas daro žalą konkurencijos procesui ir savaime ją apriboja. Konkurencijos taryba, padidindama baudų dydį atgrasymo tikslu, veikė remdamasi Aprašo 13 punktu, kuriame yra numatyta tokia galimybė, todėl, teisėjų kolegijos vertinimu, savo diskrecijos ribų neperžengė ir minėto dydžio pasirinkimą pagrindė pakankamai“.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-143-624/2018, 149 p.

²¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-552-54-14.

6. Aprašo taikymas praktikoje

Kaip matyti, atskirų koeficientų analizei šalys ir teismai skyrė pakankamai dėmesio. Tačiau dažnai kyla klausimas – ar ši analizė turi praktinės reikšmės?

Tarkime, kad bendrosios pajamos yra 1 000 000 EUR, susijusios pajamos lygios 500 000 EUR, minimali pažeidimo trukmė – metai (1).

Tada, pagal Aprašo formulę gauname minimalių diskrecijos koeficientų atveju $(500\,000 \cdot 0,2 \cdot 1) + (500\,000 \cdot 0,15) = 175\,000$ EUR ir maksimalių diskrecijos koeficientų atveju $(500\,000 \cdot 0,3 \cdot 1) + (500\,000 \cdot 0,25) = 275\,000$ EUR. Kitaip tariant, tiek su maksimaliais diskrecijos koeficientais, tiek su minimaliais, esant minimaliai pažeidimo trukmei, gauname vis tiek sumą, peržengiančią 10 proc. bendrųjų pajamų ribą (100 000 EUR), net jei bendrosios pajamos yra dvigubai didesnės už su pažeidimu susijusias pajamas.

Jei su pažeidimu susijusios pajamos sudarytų tik ketvirtadalį įmonės bendrųjų pajamų (2 000 000 EUR ir 500 000 EUR), tada minimalių diskrecijos koeficientų apskaičiuotos baudos dydis (175 000 EUR) nepasiektų maksimalios Konkurencijos įstatymo 36 straipsnio 1 dalyje nurodytos 10 proc. ribos (200 000 EUR). Maksimalių diskrecijos koeficientų bauda už pusmečio pažeidimą nepasiektų tik tuo atveju, jei su pažeidimu susijusios pajamos sudarytų vieną šeštadalį bendrųjų įmonės pajamų (3 000 000 EUR ir 275 000 EUR).

Kaip matyti, dažnu atveju pavojingumo, atgrasymo koeficientas bei netgi netiesiogiai susijusios su pažeidimu pajamos neturi jokios reikšmės. Minėta, kad kartelių gyvavimo vidurkis yra 7,5–8,61 metų, taigi, trukmės koeficientą pakeitus iš 1 į minimalų vidurkį – 7,5, su pažeidimu susijusios pajamos turi sudaryti mažiau nei 6 proc. bendrųjų pajamų, kad diskrecijos koeficientai turėtų kokią nors praktinę reikšmę.

Tokiu atveju baudos diferencijavimas yra skirtas tik įmonėms, kurios vykdo diferencijuotą veiklą, ir tik tuo atveju, jei pažeidimas nustatytas ir nutrauktas per pirmą pusmetį nuo draudžiamo susitarimo sudarymo, o sąlygų tinkamai individualizuoti baudos dydį, atsižvelgiant į konkretaus asmens finansinę padėtį bei jo galimybes sumokėti skiriamą baudą, tiesiog nėra. Įvertinus didžiąją daugumą Konkurencijos tarybos bylų, kur įmonės nubaudžiamos joms atlikus veiksmus nežinant, kad jie draudžiami Konkurencijos įstatymo, tikėtis, kad pažeidimas bus nustatytas nedelsiant, – itin maža. Vadinasi, baudos diferencijavimas, privalomas pagal Konkurencijos įstatymo 37 straipsnį, yra neįmanomas, o Aprašas prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui.

7. Praėję ūkiniai (finansiniai) metai

Priešus prie išvados, kad 10 proc. riba bus dažniau svarbi negu nesvarbi, tampa aktualus klausimas – kas yra praėję ūkiniai metai.

Konkurencijos įstatymo 36 straipsnyje įtvirtinta maksimali baudos riba – 10 procentų bendrųjų metinių pasaulinių pajamų praėjusiais ūkiniais metais. Tarp ūkio subjektų ir Konkurencijos tarybos beveik visais baudos skyrimo atvejais, kai ūkio subjekto pajamos nėra stabilios kiekvienais metais, kyla klausimas, kas yra „praėję ūkiniai metai“ pagal Konkurencijos įstatymo 36 straipsnį ir Aprašo taikymo požiūriu. Konkurencijos taryba žodį „praėję“ dažniausiai²² sieja su metais, einančiais iki nutarimo dėl pažeidimo konstatavimo. Ūkio subjektai, priklausomai nuo palankių jiems metų, sieja šį

²² Išskyrus atvejus, kai nutarimas priimamas kalendorinių metų pradžioje. Žr., pvz., Konkurencijos tarybos 2017 m. sausio 23 d. nutarimo Nr. 2S-1 (2017) 186 p.: „UAB „...“ skiriamų baudų dydžiai neviršija 10 proc. bendrųjų šių ūkio subjektų pajamų 2015 m. kaip tai numatyta Konkurencijos įstatymo 36 straipsnio 1 dalyje.“; Konkurencijos tarybos 2011 m. sausio 20 d. nutarimas Nr. 2S-2 (2011).

žodį su metais iki tyrimo pradėjimo, pažeidimo nustatymo, pažeidimo pabaigos, ypač kai iš pažeidimo nėra / negalėjo būti gauta pajamų.

Plačiausiai šiam klausimui yra skirta dėmesio Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021-09-09 išplėstinės teisėjų kolegijos nutartyje²³, kuria remsimės nagrinėdami, kas turi būti laikoma „praėjusiais metais“ kartelio baudimo situacijoje.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo analizės šiuo klausimu pradžios tašku laikė, kad „praėję metai“ siejama su baudos atitinkama riba arba baudos bazinio dydžio nustatymu, arba tiesioginiu apskaičiavimu.

Europos Komisijos skiriamų sankcijų atveju „praėję ūkiniai metai“ siejami tik su baudos ribos nustatymu, todėl tinkamo atgrasymo ir įmonės nežlugdymo neadekvačiai didele bauda, palyginti su esama finansine padėtimi²⁴, požiūriu išties reikšmingiausiais gali būti būtent metai prieš baudos skyrimą. Tai, kad atgrasymo požiūriu prasminga „praėjusiais“ laikyti metus būtent iki nutarimo priėmimo, patvirtina ir Direktyva Nr. 1/2019 (ECN+), kurioje tiesiogiai referuojama į praėjusius metus iki konkurencijos priežiūros institucijos nutarimo priėmimo. Kita vertus, vertinant neribotą Konkurencijos tarybos galią didinti baudą atgrasymo tikslais, toks aiškinimas nacionalinės konkurencijos priežiūros atvejais labiau atveria kelią Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 8 ir 9 punktų pažeidimams nei užtikrina baudos tinkamą atgrasymą. Jei Konkurencijos taryba turi diskreciją neribotai didinti baudą iki 10 proc. pasaulinių pajamų ribos ir pasirinkti, kurių metų pajamos naudojamos tokiai ribai nustatyti, diskrecija baudos apskaičiavimo atžvilgiu yra per daug plati.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas praėjusių ūkinių metų sąvoką nuosekliai aiškina taip: praėję ūkiniai metai pagal Konkurencijos įstatymo 36 straipsnio 1 dalį yra visi ūkiniai metai iki Konkurencijos tarybos nutarimo priėmimo momento²⁵. Vis dėlto teismas pripažįsta, kad išimtis yra galimos: kai objektyviai negalima remtis tų metų duomenimis (dėl jų realaus ar potencialaus nepatikimumo, neadekvatumo ar kt.), praėję ūkiniai metai gali būti siejami ir su kitu artimiausiu konkurencijos institucijos sprendimo priėmimo dienai vienerių ūkinių metų laikotarpiu. Pavyzdžiui, 2021-09-09 išplėstinės kolegijos nutartyje praėjusiais ūkiniais metais iki nutarimo priėmimo nutarta nesiremti, nes tais metais įvyko pareiškėjo valdomų akcijų pardavimas, kas nebuvo įprasta ekonominė veikla, todėl Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nutarė, kad turi būti remiamasi priešpaskutiniais, t. y. įprastos ekonominės veiklos finansiniais metais gautų pajamų dydžiu, kaip atskaitos tašku baudai apskaičiuoti.

Taigi, atrodytų, kad po 2021-09-09 nutarties sąvoka „praėję ūkiniai (finansiniai) metai“ jau yra pakankamai detalai išnagrinėta ir išaiškinta, tačiau taip nėra. Vien 2021-09-09 nutartyje nagrinėtos situacijos pavyzdys parodo, kad išaiškinimai dėl kitų procedūrinių Konkurencijos tarybos teisių veda prie to, kad Konkurencijos tarybos diskrecija pasirinkti metus, kurie galutinio nutarimo atžvilgiu taps „praėjusiais“, yra neribota – prieš priimdama galutinį nutarimą skirti baudą, Konkurencijos taryba atnaujino tyrimą po įvykusio akcijų pardavimo ir tęsė jį beveik metus, nors tyrimas laikytas nedidelės apimties, o nustatytos aplinkybės – aiškios²⁶. Kartu *Gazprom* byloje išaiškinta, kad tyrimo pratęsimo skaičius yra neribojamas, net jei per tyrimo pratęsimo laikotarpį neatliekami apskritai jokie veiksmai²⁷. Tai sudaro (hipotetinę) galimybę Konkurencijos tarybai pratęsti tyrimą tokiam laikotarpiui, koks lemtų nutarimo

²³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1150-520/2021.

²⁴ Žr., pvz., *Xellia Pharmaceuticals Ap Sirk. prieš Komisiją* [ESTT], C-611/16P, [2021-03-25], ECLI:EU:C:2021:245.

²⁵ Žr., pvz.: Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-109-556/2021; 2020 m. lapkričio 11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-3026-624/2020; kt.

²⁶ Konkurencijos tarybos 2019 m. rugsėjo 25 d. nutarimo Nr. IS-119 (2019), p. 48.

²⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2330-520/2016.

priėmimą metais, einančiais po sėkmingų pajamų (ne pelno) požiūriu ūkio subjekto metų²⁸. Pažymime, kad galutinis baudos dydis paaiškėja po išklausymo posėdžio, t. y. tik Konkurencijos tarybos nutarime, kas sudaro prielaidas priimti siurprizinį dėl baudos dydžio nutarimą. Prielaidų dėl uždelsimo priimti nutarimą ar jo galimo siurpriziškumo kyla ne dėl to, kad Konkurencijos taryba objektyviai siekia skirti kuo didesnę baudą, bet todėl, kad nėra aiški baudos apskaičiavimo tvarka, arba, tiksliau, baudos apskaičiavimo tvarka yra juodoji dėžė, į kurią įdėjus bet kokius duomenis, gaunama didžiausia įmanoma apskaičiuoti bauda. Procedūrinio teisingumo kontekste baudos gavėjai išgyvena neigiamus jausmus ir kuria prielaidas, kad Konkurencijos taryba tam tikrus baudos apskaičiavimo elementus derino neva tikslingai.

Vis dėlto aprašytos aplinkybės objektyviai veda prie situacijos, kad viršutinė baudos apskaičiavimo riba arba net pats baudos dydis priklausys nuo dydžių, kurie bus itin nutolę nuo pažeidimo. Pavyzdžiui, nėra draudimo nei įstatyme, nei teismų praktikoje pateikuose išaiškinimuose, praėjusiais metais laikyti iki nutarimoėjusius metus tuo atveju, kai nutarimas priimtas po neribotai laike vykusio tyrimo, po to nutarimas panaikintas ir grąžintas papildomam tyrimui atlikti. Pavyzdžiui, Biokuro byloje²⁹ tarp tyrimo pradžios ir antrojo Konkurencijos tarybos nutarimo praėjo beveik 9 metai, o skaičiuojant nuo tariamo pažeidimo datos – daugiau nei 10 metų. Objektyvumo dėlei pastebėsime, kad Konkurencijos taryba nutarė po tyrimo atnaujinimo pažeidimo nutarimo nepriimti, nes baudos apskaičiavimas taikant „praėję ūkiniai metai iki nutarimo priėmimo“ kriterijų nulėmė tokią mažą baudą, kad nutarta jos tiesiog netaikyti³⁰.

Taigi, nors atgrasymo nuo pažeidimų darymo objektyviu ir racionalių pagrindų laikytina, kad „praėję ūkiniai metai“ yra metai iki Konkurencijos tarybos galutinio nutarimo priėmimo, baudos apskaičiavimas remiantis pajamomis, dešimtmetį nutolusiais nuo pažeidimo, nėra objektyvus ir racionalus metodas. Paprasčiau tariant, Konkurencijos taryba ir teismai linkę teigti, kad įmonė turi būti atgrasoma priklausomai nuo jos dydžio baudos skyrimo metu. Mūsų nuomone, baudos diferencijavimas turėtų būti siejamas su pačiu pažeidimu ir su pažeidimu susijusiomis pajamomis. Tokią poziciją pagrindžiame procedūrinio teisingumu – jei baudos dydis priklauso nuo to, kiek ilgai tyrimą vykdė Konkurencijos taryba, o ne nuo to, koks sunkus buvo pažeidimas, baudą gavęs asmuo nesijaučia nubaustas už savo veiksmus, todėl atgrasymo mechanizmas „bausti priklausomai nuo įmonės dydžio dabar“ nėra veiksmingas.

Nedidinant baudos nuspėjamumo yra ir kitų aplinkybių, galinčių padaryti poveikį galutiniam baudos dydžiui.

8. Baudos sumažinimas dėl atsakomybę lengvinančių aplinkybių, numatytų Konkurencijos įstatymo 37 straipsnio 2 dalies 6 ir 7 punktuose, ir (arba) bauda mažinama pagal Konkurencijos įstatymo 38 straipsnio 2 dalį

Iki 2023 m. Aprašo redakcijos kilo praktinis klausimas, kada yra mažinama bauda dėl prisipažinimo³¹ ar pripažinimo³². Naujoje Aprašo redakcijoje šis klausimas išspręstas – bauda mažinama jau po to, kai

²⁸ Tačiau Pinigų tvarkymo bylos antrajame nutarime Konkurencijos taryba atsižvelgė į tiek 2011 metų, tiek 2013 metų pajamas. Tačiau šis atvejis išsiskiria ir tuo, kad antrą kartą paskirta bauda yra identiška. Žr. Konkurencijos tarybos 2014 m. rugsėjo 30 d. nutarimo Nr. 2S-9 (2014) p. 178–180.

²⁹ Konkurencijos tarybos 2015 m. gruodžio 2 d. nutarimas Nr. 2S-17 (2015), 2021 m. lapkričio 3 d. nutarimas Nr. 1S-119 (2021).

³⁰ Konkurencijos tarybos 2021 m. lapkričio 3 d. nutarimas Nr. 1S-119 (2019).

³¹ T. y. remiantis taisyklėmis, patvirtintomis Konkurencijos tarybos 2020 m. liepos 30 d. nutarimu Nr. 1S-79 (2020) „Dėl draudžiamų susitarimų dalyvių atleidimo nuo baudų ir jų sumažinimo taisyklių patvirtinimo“.

³² T. y. remiantis taisyklėmis, patvirtintomis Konkurencijos tarybos 2017 m. kovo 27 d. nutarimu Nr. 1S-32 (2017) „Dėl atsakomybę lengvinančios aplinkybės, pagal kurią tyrimo metu pripažįstamas Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimas ir numatyta bauda, taikymo tvarkos patvirtinimo“, taip pat Konkurencijos įstatymo 37 str. 2 d. 7 p. atvejis, kai ūkio subjektai ar viešojo administravimo subjektai pripažino Konkurencijos tarybos baigto tyrimo metu nustatytas esmines aplinkybes.

apskaičiuotai baudai pritaikoma 10 proc. riba. Taip pat išspręstas ir klausimas, ar mažinimas procentais atliekamas vienas po kito, ar procentai sudedami. Atsakymas pateikiamas Aprašo 40 punkte – procentiniai dydžiai sudedami ir taikoma gauta procentų suma. Toks aiškumas yra sveikintinas ir atitinka šių lengvinančių aplinkybių prasmę – sumažinti maksimalią galimą baudą. Iki Aprašo pakeitimo 2023 m. praktikoje buvo svarstymų, ar verta pripažinti išvadas bei baudą, reikšmingas aplinkybes, jei Konkurencijos taryba gali šį baudos sumažinimo pagrindą įvesti iki 10 proc. ribos pritaikymo. Nesame susidūrę, kad Konkurencijos taryba būtų atlikusi tokį siurprizinį taikymą, bet tai nebūtų priešinga jos plačios diskrecijos naudojimosi praktikai.

Išvados

1. Konkurencijos taryba turi itin plačią diskreciją apskaičiuodama bazinį baudos dydį, pasinaudodama galimybe taikyti Konkurencijos tarybos diskrecijos (pavojingumo ir atgrasymo) koeficientus, kurių teisminė kontrolė nėra nuosekli ir neprieštaringa, pasitaiko logikos klaidų. Tačiau, atlikus aritmetinius skaičiavimus pagal baudos apskaičiavimo sistemoje įtvirtintą modelį, matyti, kad Konkurencijos taryba dažniausiai neturi galimybės skirti mažesnės baudos nei maksimali leistina pagal įstatymą.
2. Galutinis baudos dydis turi būti apskaičiuojamas remiantis 10 proc. bendrųjų metinių pasaulinių pajamų praėjusiais ūkiniais metais riba ir būtinumu išvengti ūkio subjekto nemokumo dėl paskirtos baudos, tačiau „praėję ūkiniai metai“ taip pat nėra galutinis ir fiksuotas kriterijus. Kartu „praėję ūkiniai metai“, kaip jie suprantami teismų praktikoje, dažnai būna nutolę nuo neva neteisėtų veiksmų ne vienerius metus, o kartais ir dešimtmetį. Tai leidžia daryti išvadą, kad galutinis baudos dydis, netgi žinant įmonės bendrąsias pajamas pažeidimo padarymo metu, negarantuoja, kad bus žinomas konkretus maksimalus ar juo labiau tikslus baudos už galimą pažeidimą dydis.
3. Konkurencijos tarybai neturint diskrecijos diferencijuoti baudos, o privalant pagal Aprašą skirti maksimalią baudą (siekiančią 10 proc. ribą), kyla klausimų, ar baudos apskaičiavimo mechanizmas efektyvus ir atitinka įstatymą. Atsižvelgiant į dabartinius Aprašo koeficientus ir aritmetinių veiksmų atlikimo seką, matyti, kad konkurentų draudžiamų susitarimų atveju bauda dažniausiai sieks maksimalią baudos sumą – t. y. viršys 10 proc. bendrųjų pajamų ribą. Atitinkamai Aprašas turėtų būti laikomas prieštaraujančiu aukštesnės galios aktui – Konkurencijos įstatymo 36 straipsniui, įtvirtinančiam baudos diferencijavimą.

Literatūra

Norminiai teisės aktai

- Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (1999). *Valstybės žinios*, 30-856.
- Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas (1999). *Valstybės žinios*, 60-1945.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. sausio 18 d. nutarimas „Dėl Baudų, skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 12-511.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. balandžio 26 d. nutarimas „Dėl Baudų, skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo. TAR, 7122.
- Konkurencijos tarybos 2017 m. kovo 27 d. nutarimas Nr. 1S-32 (2017) „Dėl atsakomybę lengvinančios aplinkybės, pagal kurią tyrimo metu pripažįstamas Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimas ir numatyta bauda, taikymo tvarkos patvirtinimo“. TAR, 4936.
- Konkurencijos tarybos 2020 m. liepos 30 d. nutarimas Nr. 1S-79 (2020) „Dėl draudžiamų susitarimų dalyvių atleidimo nuo baudų ir jų sumažinimo taisyklių patvirtinimo“, TAR, 16670.

Specialioji literatūra

- Pajarskas, Š. (2014). *Konkurencijos teisė Lietuvoje: sprendimai ir bylos*. Klaipėda: Druka.
- Pekarskiene, I.; Brunckiene, J. (2015). The Relationship between Cartels and Economic Fluctuations. *Engineering Economics*, 26(3). <https://doi.org/10.5755/j01.ee.26.3.7331>

Teismų praktika

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, Europos Sąjungos Bendrojo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo sprendimai

Elf Aquitaine prieš Komisiją [ESTT], Nr. C-521/09 P, [2011-09-29], ECLI:EU:C:2011:620.
Dole Food et al. prieš Komisiją, [ESTT], Nr. C-286/13 P, [2015-03-19], ECLI:EU:C:2015:184.
European Night Services prieš Komisiją [ESTT], Nr. T-374/94, [1998-09-15], ECLI:EU:T:1998:198.
Team Relocations et al. prieš Komisiją [ESTT], Nr. C-444/11 P, [2013-07-11], ECLI:EU:C:2013:464.
Xellia Pharmaceuticals Ap Sir kt. prieš Komisiją [ESTT], C-611/16 P, [2021-03-25], ECLI:EU:C:2021:245.
HSBC prieš Komisiją [ESBT], Nr. T-105/17, [2019-09-24], ECLI:EU:T:2019:675.
Campine et al. prieš Komisiją [ESBT] Nr. T-240/17 [2019-11-07], ECLI:EU:T:2019:778.
GSK prieš Komisiją [PIT], Nr. T-168/01, [2006-09-27], ECLI:EU:T:2006:265.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo procesiniai sprendimai

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1102-822/2015.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 13 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-507-552/2018.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. vasario 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1697-822/2021.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-489-822/2019.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-161-552/2020.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugsėjo 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-3075-822/2017. *Administracinė jurisprudencija*, 2017, 34, 178–227.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-143-624/2018.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-552-54-14.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1150-520/2021.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-109-556/2021.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. lapkričio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3026-624/2020.
Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2330-520/2016. *Administracinė jurisprudencija*, 2016, 32, p. 130 ir kt.

Konkurencijos tarybos nutarimai

Konkurencijos tarybos 2019 m. liepos 18 d. nutarimas 1S-93 (2019).
Konkurencijos tarybos 2020 m. lapkričio 24 d. nutarimas Nr. 1S-124 (2020).
Konkurencijos tarybos 2022 m. gruodžio 27 d. nutarimas Nr. 1S-138 (2022).
Konkurencijos tarybos 2019 m. rugsėjo 25 d. nutarimo Nr. 1S-119 (2019).
Konkurencijos tarybos 2014 m. rugsėjo 30 d. nutarimo Nr. 2S-9 (2014).
Konkurencijos tarybos 2015 m. gruodžio 2 d. nutarimas Nr. 2S-17 (2015).
Konkurencijos tarybos 2021 m. lapkričio 3 d. nutarimas Nr. 1S-119 (2021).

Henrikas Stelmokaitis yra Vilniaus universiteto Teisės fakulteto absolventas, Londono karališkojo koldžo magistrantas, APB „Motieka ir Audzevičius“ advokatas. Moksliniai interesai: konkurencijos teisė, konkurencijos ekonomika, viešojo administravimo teisė ir reguliavimas, priežiūros institucijų skiriamos baudos, žalos atlyginimo ieškiniai, teisėjų vidinis įsitikinimas

Henrikas Stelmokaitis is a graduate of Faculty of Law, Vilnius University, MA student of King's College London, attorney at PLP “Motieka ir Audzevičius”. His field of research includes competition law, competition economics, regulatory law, fines of regulators, private enforcement, inner conviction of judges.